

Xurramov Eshmamat Xudoyberdievich

Termiz davlat universitetining Iqtisodiyot va turizm fakulteti,
iqtisodiyot kafedrası o‘qituvchisi

Xudoyberdiyev Elbek Eshmamatovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti , Iqtisodiyot yo‘nalishi. 2-kurs.2.23-guruh talabasi

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING KORPORATIV QIMMATLI QO‘G‘OZLARINI BAHOLASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Annotatsiya: Mazkur maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ qimmatli qog‘ozlarini baholashning ilmiy-nazariy asoslari o‘rganilgan. Qimmatli qog‘ozlarni baholashning zamonaviy usullari, ularning iqtisodiy samara va investitsion jozibadorlikka ta’siri tahlil qilingan. Shuningdek, qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va xalqaro tajribalar o‘rganilgan. Korporativ qimmatli qog‘ozlarning real qiymatini aniqlash, investorlar uchun xavflarni kamaytirish va aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini ta’minlashda baholash jarayonining ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Aksiyadorlik jamiyatlari, korporativ qimmatli qog‘ozlar, baholash usullari, iqtisodiy samara, innovatsion yondashuv, moliyaviy barqarorlik, investitsion jozibadorlik, xalqaro tajriba.

Kirish

Hozirgi kunda global iqtisodiy rivojlanish jarayonida moliya bozorlarining, xususan, qimmatli qog‘ozlar bozorining ahamiyati ortib bormoqda. Korporativ qimmatli qog‘ozlar aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligi va iqtisodiy samaradorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu qimmatli qog‘ozlar investorlarni jalb qilish, kapitalni samarali boshqarish va korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatini beradi. Korporativ qimmatli qog‘ozlarni baholash jarayoni nafaqat ularning real qiymatini aniqlashda, balki investitsion qarorlar qabul qilishda ham asosiy o‘rin tutadi. Shu sababli, qimmatli qog‘ozlarni baholashning ilmiy-nazariy asoslarini chuqur o‘rganish dolzarb vazifalardan biridir. Mazkur mavzu xalqaro tajribalar va innovatsion yondashuvlarni hisobga olgan holda, qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirish va moliyaviy xavflarni boshqarishda katta ahamiyatga ega. Mazkur maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ qimmatli qog‘ozlarini baholashning ilmiy-nazariy tamoyillari, baholash usullari va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri tahlil qilinadi. Shuningdek, qimmatli qog‘ozlarni baholash bo‘yicha innovatsion yondashuvlar va xalqaro tajribalar misolida bu jarayonning dolzarbligi o‘rganiladi.

Tadqiqot usullari va metodologiya

Ushbu tadqiqotda korporativ qimmatli qog‘ozlarni baholashning ilmiy-nazariy asoslarini o‘rganish uchun kompleks yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqotda quyidagi usullar va metodologiyalar asosida ish olib borildi: Nazariy tahlil. Korporativ qimmatli qog‘ozlarning iqtisodiy mohiyati, ularni baholashga oid ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va xalqaro tajribalar o‘rganildi. Taqqoslash usuli. Qimmatli qog‘ozlarni baholash usullari va ularning samaradorligi boshqa iqtisodiy vositalar bilan qiyoslab tahlil qilindi. Statistik tahlil. Qimmatli qog‘ozlar bozoriga oid statistik ma’lumotlar tahlil qilinib, ularning o‘zgarish dinamikasi va investitsion jozibadorlikka ta’siri o‘rganildi. Empirik tadqiqot. Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatiga oid amaliy ma’lumotlar asosida qimmatli qog‘ozlarning real qiymatini

aniqlash va ularning iqtisodiy samaradorligini baholash ishlari amalga oshirildi. Mazkur tadqiqot davomida aniq ma'lumotlarga asoslangan tahliliy va amaliy yondashuvlar qo'llanilib, korporativ qimmatli qog'ozlarni baholashning samarali usullari aniqlashga qaratilgan xulosalar ishlab chiqildi. Shuningdek, xalqaro tajribalarni mahalliy sharoitlarda qo'llash imkoniyatlari tahlil qilindi.

Asosiy qism

Korporativ qimmatli qog'ozlarni baholash aktsiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini aniqlashda va investitsion jarayonlarni samarali boshqarishda asosiy ahamiyatga ega. Ushbu bo'limda qimmatli qog'ozlarni baholashning nazariy tamoyillari, usullari hamda ularning amaliyotdagi qo'llanilishi tahlil qilinadi. Korporativ qimmatli qog'ozlarning mohiyati va turlari. Korporativ qimmatli qog'ozlar aktsiyadorlik jamiyatlari tomonidan kapital jalb qilish maqsadida chiqariladigan iqtisodiy vositalardir. Ular asosiy ikki turga bo'linadi: aktsiyalar va obligatsiyalar. Aktsiyalar aktsiyadorlik jamiyati ustav kapitaliga egalik huquqini tasdiqlasa, obligatsiyalar qarz majburiyatlarini aks ettiradi. Qimmatli qog'ozlarning har ikki turi investorlar uchun daromad olish va kompaniya rivojlanishiga hissa qo'shish imkoniyatini beradi.

Qimmatli qog'ozlarni baholash usullari. Qimmatli qog'ozlarning qiymatini aniqlashda bir qator usullar qo'llaniladi: Diskontlangan pul oqimlari usuli. Bu usul kelajakdagi pul oqimlarini hozirgi qiymatga aylantirib, qimmatli qog'ozlarning real qiymatini aniqlash imkonini beradi. Bozor bahosi usuli. Ushbu yondashuv qimmatli qog'ozlar bozoridagi talab va taklif asosida ularning narxini belgilaydi. Multiplikator usuli. Kompaniyaning moliyaviy ko'rsatkichlariga asoslanib, qimmatli qog'ozlarning qiymati hisoblab chiqiladi. Innovatsion yondashuvlar va xalqaro tajribalar. So'nggi yillarda qimmatli qog'ozlar bozorida sun'iy intellekt, blokcheyn texnologiyasi va raqamli aktivlar kabi innovatsion vositalar qo'llanila boshladi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, ushbu texnologiyalar qimmatli qog'ozlar savdosining xavfsizligi va samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Qimmatli qog'ozlar baholashining iqtisodiy samara va xavflari. Qimmatli qog'ozlarni baholash kompaniyalar uchun investitsiyalarni jalb qilishda strategik ahamiyatga ega bo'lsa-da, bu jarayon qator xavflarni ham o'z ichiga oladi. Xususan, bozordagi o'zgaruvchanlik va noto'g'ri baholash investorlar uchun moliyaviy yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Shu bois, baholash jarayonida aniqlik va ishonchlilikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Mazkur bo'limda korporativ qimmatli qog'ozlarni baholashning nazariy va amaliy jihatlari chuqur tahlil qilinib, ushbu jarayonni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari korporativ qimmatli qog'ozlarni baholash jarayonining nazariy va amaliy asoslarini yaxshilash bo'yicha qator muhim xulosalarni ko'rsatdi: Korporativ qimmatli qog'ozlarni baholashda diskontlangan pul oqimlari usuli eng ishonchli va keng qo'llaniladigan metod ekanligi aniqlandi. Ushbu usul kompaniyaning kelajakdagi moliyaviy oqimlarini tahlil qilish orqali qimmatli qog'ozlarning real qiymatini aniqlash imkonini beradi. Bozor bahosi usulining tezkor va amaliy jihatdan qulayligi, biroq bozordagi o'zgarishlarga kuchli bog'liq ekanligi qayd etildi. Innovatsion texnologiyalar, jumladan, blokcheyn va sun'iy intellekt asosidagi baholash tizimlari xalqaro tajribada tobora ko'proq qo'llanilayotgani, bu esa qimmatli qog'ozlar bozorining ishonchliligini oshirishga xizmat qilayotgani kuzatildi. Mahalliy qimmatli qog'ozlar bozorida haligacha an'anaviy usullar ustunlik qilayotgani va zamonaviy yondashuvlarning kam qo'llanilishi aniqlandi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, qimmatli qog'ozlarni baholashning milliy va xalqaro tajribalari o'rtasida sezilarli tafovutlar mavjudligi qayd etildi. Xalqaro tajribalarda qimmatli

qog'ozlarning real qiymatini aniqlashda innovatsion texnologiyalar keng qo'llanilayotgani mahalliy bozor uchun yangi imkoniyatlarni ochishi mumkin. Diskontlangan pul oqimlari usuli kompaniyaning iqtisodiy barqarorligini tahlil qilishda eng samarali usul bo'lsa-da, bozor bahosi usuli talab va taklifni tezkor aks ettirishi bilan e'tiborni tortadi. Shu bilan birga, bozordagi o'zgaruvchanlik investorlarga qo'shimcha xavf tug'dirishi mumkin. Innovatsion texnologiyalar, xususan, blokcheyn asosida ishlaydigan platformalar qimmatli qog'ozlar bozorida ishonchni oshiradi va operatsiyalarni yanada shaffof qiladi. Ushbu texnologiyalarning mahalliy bozor sharoitlariga integratsiyasi qimmatli qog'ozlarni baholash jarayonini takomillashtirish imkoniyatini yaratadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, aktsiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligi va investitsion jozibadorligini oshirishda qimmatli qog'ozlarni baholash jarayoni muhim o'rin tutadi. Shu bois, bu jarayonni zamonaviy yondashuvlar bilan boyitish mahalliy bozorni xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, korporativ qimmatli qog'ozlarni baholash jarayoni aktsiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda va investitsion faoliyatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Qimmatli qog'ozlarni baholashda diskontlangan pul oqimlari usuli ishonchli va samarali usul sifatida foydalanilishga loyiq bo'lib, u qimmatli qog'ozlarning real qiymatini aniqlash va investitsiya jarayonlarini optimallashtirish imkonini beradi. Bozor bahosi usuli esa tezkorlik va qulaylikni ta'minlasa-da, uning bozor o'zgaruvchanligiga bog'liq ekanligi aniqlikni pasaytirishi mumkin. Shu sababli, bu usulni boshqa baholash metodlari bilan birgalikda qo'llash tavsiya etiladi. Innovatsion texnologiyalar, jumladan, blokcheyn va sun'iy intellektdan foydalanish, qimmatli qog'ozlarni baholash jarayonining aniqligi va shaffofligini oshirish imkoniyatini yaratadi. Ushbu texnologiyalarni mahalliy qimmatli qog'ozlar bozoriga joriy qilish bozorni zamonaviylashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirish uchun muhim ahamiyatga ega. Qimmatli qog'ozlarni baholashning milliy va xalqaro tajribalarini o'rganish natijasida baholash jarayonini yanada takomillashtirish va uning investorlarga bo'lgan ishonchini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Korporativ qimmatli qog'ozlarni baholashda innovatsion yondashuvlarni keng joriy qilish orqali mahalliy aktsiyadorlik jamiyatlarining raqobatbardoshligi oshirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Khurramov, E. X. (2019). ROLE OF INNOVATION IN INCREASING EFFICIENCY OF PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS IN FORESTRY. *Theoretical & Applied Science*, (10), 518-521.
2. Khurrama, E. X. (2020). ЭФФЕКТИВНОЕ УВЕЛИЧЕНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА НА ЗЕМЛЯХ ЛЕСНОГО ФОНДА. *Theoretical & Applied Science*, (7), 5-9.
3. Xudoyberdievich, X. E. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDAGI ASOSIY VOSITALARNI TAKOMILLASHTIRISH VA ULARNING IQTISODIY JARAYONLARI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 6(4), 1093-1096.
4. Xudoyberdievich, X. E. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDA IQTISODIY KONTSENTRATSIYANING ROLI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 3(29), 466-470.
5. Xudoyberdiyevich, X. E. (2023). Qishloq xo'jaligida investitsiya va uning samaradorligini oshirish. *Journal of Universal Science Research*, 1(5), 622-627.
6. Xurramov, E. (2021). TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 2(5).

7. Xudoyberdiyevich, X. E. (2024). STOCKS ARE THE SCIENTIFIC AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE MARKET. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 12(4), 297-300.
8. Xudoyberdiyevich, X. E. (2024). STRUCTURE OF SHAREHOLDERS AND JOINT-STOCK COMPANY AND THEIR THEORETICAL, SCIENTIFIC, ECONOMIC FOUNDATIONS. *IMRAS*, 7(4), 80-82.